

Världen idag

I juli genomförde Statens haverikommission nya dykningar för att filma Estonias vrak med hjälp av två fjärrstyrda undervattensfarkoster, så kallad ROV. Foto: Magnus Lejhall/TT

Är gravfridslagen till för att skydda de omkomna – eller myndigheterna?

Gästledare (/gastledare/) · Publicerad 17:05, 28 jul 2023

Den 2 september år 2000 skrev Dagens Nyheter att Gregg Bemis och den tyska journalisten Jutta Rabes dykexpedition hade visat att det fanns ett hål i Estonias styrbordssida.

Hålet i styrbords sida avfärdades hånfullt i medier. Tyska Der Spiegel och svenska Aftonbladet skrev i januari 2001 om Rabes upptäckter att ”det beryktade hålet under vattenlinjen bara är en stor skugga under en list”.

I dag vet vi att inte alltför långt ifrån där Rabe misstänkte att det fanns ett hål på styrbords sida finns det inte bara ett, utan flera hål och en 22 meter lång skada som inte omnämndes i haveriutredningen. Det svenska rättsväsendet straffade dykarexpeditionen Rabe/Bemis för deras expedition. Svenska åklagare anhöll dem i oktober 2000 i sin frånvaro misstänkta för brott mot gravfridslagen.

Den svenska tolkningen av gravfridslagen har sedan dess varierat lika mycket som de svenska årstiderna. Svenska åklagare anhöll inte Margus Kurm, Estlands förre statsåklagare, som hösten 2021 på samma sätt ledde en privat dykexpedition vid Estonias skrov – denna gång på uppdrag av anhöriga efter Estoniakatastrofen.

Ännu mer förvirrande blir det att det svenska rättsväsendet inte har agerat med anledning av vrakexperten Linus Anderssons filmningar åt Margus Kurm, trots att samme Linus Andersson dömdes till böter för filmningarna han gjorde i samband med journalisten Henrik Evertssons expedition 2019.

I mitten av juli utförde Statens haverikommission (SHK) nya dykningar vid Estonias vrak, bland annat för att få klarhet i hur hålen i Estonias skrov egentligen ser ut; SHK:s förra filmningar av hålen blev nämligen delvis misslyckade.

I samtal den 7 februari i år med bland annat anhöriga och överlevande efter Estoniakatastrofen betonade utredningsledare Jörgen Zachau på Statens haverikommission att ”vi vill också ha bättre fotodokumentation av platsen för skadan på styrbordssidan ... Det skulle vara bra om vi kunde få bättre [bilder] än vad vi har ... vi vill göra en kompletterande fotogrammetri just i det området, med annan utrustning ...”

Zachau angav även skälen till den bristande bildkvalitén på hålen, då ”sikten och förhållandena när det här gjordes inte var optimala. Därför kunde vi inte göra den riktigt bra. Vi vill komplettera det, helt enkelt”.

SHK har alltså inte klart för sig hur mycket av styrbordssidan som de faktiskt fick tillgång till när de förra gången filmade vid Estonias vrak. De fick dessutom betydligt sämre bilder än den estniska haveriutredningen, som har fått ta del av det filmmaterial från Estonias skrov som Margus Kurms expedition säkrade.

Margus Kurms expedition hade nämligen mindre kameror och kom in längre under fartyget mellan botten och vraket.

Men i stället för att använda bilderna från Kurms expedition (som tagits av en fotograf som dömts för gravfridsbrott) utförde SHK dykningar som stökade omkring det i det gravfridsskyddade vraket. Agerandet visar – vilket även anhörigföreningen SEA menar – att gravfridslagen inte alls blev till för att skydda de omkomna, utan för att skydda de myndigheter som har misskött haveriutredningen i snart 30 år.

Texten uppdaterades under fredagen på grund av en otydlig formulering.

Ruben Agnarsson

ledarsidan@varldenidag.se

Ämnena i artikeln